

Nr 8

Utlåtande i anledning av väckt motion om tidpunkten för avgivande av den årliga redogörelsen för handläggningen av riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t, m. m.

Första lagutskottet har behandlat en i andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 14, av herr *Wiklund* i Stockholm. I motionen hemställs, "att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla a) att den årliga redogörelsen för handläggningen inom Kungl. Maj:ts kansli av riksdagens skrivelser måtte avgivas inom sådan tid, att tillfälle beredes riksdagens ledamöter att — vid uppkommande behov att vid granskningen av redogörelsen ställa yrkande — utnyttja den allmänna motionstiden i varje riksdags början samt b) att även oavslutade ärenden redovisas med någon kortfattad upplysning om vad som blivit åtgjort i respektive ärende, i varje fall då längre tid — förslagsvis tre år — förflutit sedan ett sådant ärende anhängiggjordes".

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionen, får utskottet hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser m. m.

Med skrivelse nr 30, given den 19 januari 1962, har Kungl. Maj:t till årets riksdag avlämnat redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser. Kungl. Maj:ts skrivelse, som avlämnats till riksdagen fredagen den 2 februari 1962, har i kamrarna föredragits och lagts till handlingarna den 6 februari 1962.

Tidigare har redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser lämnats av JO. Föreskrift härom har varit intagen i 18 § tredje stycket instruktionen den 24 maj 1957 för riksdagens ombudsmän. I enlighet med riksdagens önskemål föreslogs i prop. nr 7 till 1960 års riksdag ändrad lydelse av nämnda instruktion, innebärande att JO befriades från uppgiften att lämna ifrågavarande redogörelse. I propositionen uttalades, att en motsvarande redogörelse i fortsättningen skulle lämnas av Kungl. Maj:t inom den tid, som gällde för JO:s redogörelse, dvs. före februari månads ingång. Riksdagen antog ändringsförslaget, och kungörelse därom utfärdades den 26 februari 1960.

Historik

I utskottets utlåtande nr 20 vid 1961 års riksdag lämnas en översikt över tidigare gällande bestämmelser och deras tillkomst. Utskottet hänvisar nu i denna del till sitt tidigare utlåtande.

Vid 1959 års riksdag väcktes två likalydande motioner (I: 71 och II: 119), vari hemställdes, att riksdagen måtte upphäva 18 § tredje stycket i instruktionen för riksdagens ombudsmän beträffande JO:s redogörelse samt anhålla att Kungl. Maj:t ville i riksdagsberättelserna ge redogörelser för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 3, anförde sammansatta konstitutions- och första lagutskottet:

Huvudskälet till ifrågakarande stadgande i instruktionen för riksdagens ombudsmän torde vara att underlätta kontrollen över Kungl. Maj:ts behandling av riksdagens beslut och framställningar. Någon konstitutionell kontroll av statsrådets ämbetsförvaltning genom JO är det dock icke fråga om, då ju denna kontroll ankommer på konstitutionsutskottet. Det torde emellertid vara svårt att på grundval av de många gånger knapphändiga uppgifter, som JO för närvarande erhåller och som sedan ligga till grund för hans redogörelse till riksdagen, bilda sig en uppfattning om Kungl. Maj:ts behandling av riksdagens skrivelser.

Enligt utskottets mening föreligger därför fog för motionärernas önskemål att Kungl. Maj:t söker underlätta riksdagens kontrollmöjligheter genom att lämna en fylligare redogörelse än vad som sker för riksdagens skrivelser. Även för riksdagens arbete och för de enskilda riksdagsledamöterna torde det vara av stort värde att en sådan redogörelse lämnas. Sålunda bör det, såsom motionärerna framhållit, bland annat vara möjligt att närmare precisera innebörden av det ofta förekommande uttrycket att en fråga är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Skulle Kungl. Maj:t anse sig böra tillmötesgå riksdagens önskan i nu angivna hänseende uppkommer spørsmålet om JO fortfarande bör betungas med arbetet att sammanställa ifrågakarande uppgifter. Redan nu är detta arbete omfattande och tidsödande och, därest redogörelsen skall göras fylligare, är att förvänta, att detsamma kommer att bli ännu mer betungande. Enligt utskottets mening bör därför övervägas om icke JO kan helt befrias från denna arbetsuppgift och redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser lämnas av Kungl. Maj:t direkt till riksdagen. En så utformad redogörelse kan lämpligen intagas i berättelsen om vad i rikets styrelse sig tilldragit, i likhet med vad för närvarande är fallet exempelvis med redogörelsen för kommittéväsendet, eller i en särskild bilaga till denna berättelse, som skulle kunna avlämnas senare till riksdagen på sätt JO nu gör med sin redogörelse. Vidare bör sammanställningen av uppgifterna ske under överinseende av en ledamot av regeringen, förslagsvis chefen för justitiedepartementet eller ett konsultativt statsråd. Konsekvensen härav blir att 18 § tredje stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän den 24 maj 1957 bör upphävas.

I den ovan nämnda proposition till 1960 års riksdag, vari föreslogs ändring av 18 § instruktionen för riksdagens ombudsmän, anförde föredragande departementschefen, statsrådet Kling:

Enligt min mening kan det sägas redan nu vara en onödig omgång att Kungl. Maj:t lämnar uppgifter om behandlingen av riksdagens skrivelser via JO. Såsom riksdagen i sin framställning anført är det här icke fråga om någon konstitutionell kontroll genom JO, utan dennes befattning med ärendet inskränker sig enligt nuvarande praxis till att han låter sammanställa och i mån av behov komplettera uppgifterna från de olika departementen. Det torde där-

för icke finnas anledning motsätta sig riksdagens framställning att den årliga redogörelsen för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser lämnas av Kungl. Maj:t direkt till riksdagen.

Vad angår utformningen av redogörelsen synes det ej kunna krävas, att den alltid skall ge fullt uttömmande upplysningar om de åtgärder som vidtagits med anledning av skrivelserna. Beträffande de fall, då verkställd utredning är avslutad utan att ännu ha föranlett något Kungl. Maj:ts beslut eller då över huvud taget någon särskild åtgärd med anledning av en skrivelse ännu ej vidtagits, är det ofta ej möjligt att i en redogörelse av denna karaktär närmare redovisa skälen härför. I sådana fall kan svårigen lämnas annan uppgift än att ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Det finns dock visst fog för anmärkningen att uppgifterna i redogörelsen för närvarande i vissa fall är alltför knapphändiga. Uppgifterna bör i möjligaste mån utformas så, att de tillgodoser syftet att i lättillgänglig och översiktlig form informera riksdagen om åtgärder som vidtagits i anledning av dess framställningar till Kungl. Maj:t.

Redogörelsen bör, på grundval av uppgifter från de olika departementen, sammanställas under ledning av ett konsultativt statsråd. Det synes ej erforderligt att sammankoppla redogörelsen med riksdagsberättelsen, utan den torde få avlämnas till riksdagen särskilt genom en Kungl. Maj:ts skrivelse inom den tid som nu gäller för JO:s redogörelse.

För genomförande av förslaget kräves, att 18 § tredje stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän upphäves. Frågan om författningsbestämmelser angående redogörelserna enligt den föreslagna nya ordningen torde lämpligen få anstå tills författningsutredningens förslag föreligger. Den nya ordningen bör dock utan avbidan härpå kunna genomföras från och med 1961 års riksdag.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande över propositionen fann första lagutskottet ej anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag (utl. nr 3).

Vid 1961 års riksdag väcktes en motion, II: 97, vari framhölls som önskvärt, att redogörelsen avgives samtidigt med riksdagsberättelsen eller i varje fall inom sådan tid i riksdagens början, att riksdagsledamöterna har normal motionstid till sitt förfogande vid granskningen av redogörelsen.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 20) anförde första lagutskottet:

Då riksdagen 1957 på utskottets förslag flyttade tidpunkten för redogörelsens avlämnande, skedde detta för att arbetet med redogörelsen skulle bli mindre betungande för justitieombudsmannen. Samtidigt framhölls, att förändringen uppenbarligen ej skulle föranleda olägenhet för departementen. Frågan, huruvida omläggningen kunde inverka på riksdagsmännens möjligheter att granska redogörelsen, synes däremot icke ha upptagits till övervägande. Några olägenheter i sistnämnda hänseende har icke heller blivit påtalade. Skälet härtill måste vara, att det icke förelegat något behov av att väcka motion på grund av den lämnade redogörelsen. Denna skall ju ange, vad Kungl. Maj:t beslutat med anledning av riksdagens skrivelser. De i redogörelsen förtecknade spörsmålen har alltså redan varit föremål för riksdagens behandling. För den händelse emellertid en riksdagsledamot skulle finna, att behandlingen av ett ärende påkallar uppmärksamhet från riksdagens sida, äger han ju möjlighet att genom interpellation eller enkel fråga framlägga sina synpunkter och erhålla de upplysningar han kan önska. Även om utskottet i och för sig finner det önskvärt, att här ifrågavarande redogörelse lämnas riksdagen så snart ske kan, anser utskottet dock skäl icke föreligga att innan författningsutredningen framlagt sina förslag förorda ändring av gällande ordning.

Utskottet

I förevarande motion upptages två frågor rörande den årliga redogörelsen för handläggningen av riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t. Den ena gäller utformningen, den andra avser tidpunkten för avgivandet.

Såsom framgår av vad ovan anförts, har de väckta frågorna nyligen varit föremål för riksdagens bedömande. 1959 och 1960 års riksdagar har sålunda behandlat frågan om redogörelsens utformning, och 1961 års riksdag har ej funnit skäl att påkalla någon ändring av gällande ordning såvitt gäller tidpunkten för redogörelsens avgivande.

Utskottet har vid sin behandling av motionen icke funnit skäl föreligga till ändring i den ståndpunkt riksdagen förut intagit och får därför avstyrka bifall till motionärens hemställan.

På grund härav får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 14, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 februari 1962

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Nyström, Erik Svedberg, Arvidson, fröken Mattson, herr Ferdinand Nilsson, fru Segerstedt Wiberg* och fröken Nordström;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Landgren, Östrand, Svensson i Vä, Ekström i Björkvik, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist* och herr Fröding.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.